

JAAERVERSLAG 2019

Inhoud

1. Groen, goed voor iedereen	3
2. Het Kenniscentrum Groen & Handicap.....	4
3. Het bestuur.....	5
3.1 Samenstelling	5
3.2 Het bestuur aan het werk in 2019	5
4. Projecten en andere activiteiten.....	8
4.1 Visitaties van natuur- en recreatiegebieden.....	8
4.2 Samenwerking Natuurmonumenten.....	8
4.3 Toegankelijke natuur in de spotlights.....	9
5. Handboek 'Samen op pad'.....	9
6. Nieuwsbrief.....	9
7. Partners.....	10
8. Groen & Handicap in de pers.....	10
9. De financiën.....	10

C.J. van Helteren, secretaris
Landkaartje 211, 4904 ZR Oosterhout
cjhelteren01@hetnet.nl / ceesvanhelteren@natuurzonderdempels.nl

www.natuurzonderdempels.nl

1. Groen, goed voor iedereen

Groen & Handicap (G&H) is het kenniscentrum dat informatie verzamelt en aan iedereen beschikbaar stelt over voor ieder toegankelijke voorzieningen in natuur- en recreatiegebieden en daarover gevraagd en ongevraagd adviseert.

Dankzij onze betrokkenheid bij het project “**Natuur voor iedereen**” van Natuurmonumenten, gefinancierd door de Nationale Postcodeloterij en opdrachten van andere terreinbeheerders zoals het Staatsbosbeheer hebben wij een goed 2019 achter de rug. De onbaatzuchtige ondersteuning door onze bouwkundige en onze communicatieadviseur is daarbij onmisbaar geweest. Dit neemt onze zorgen over de bestuurlijke continuïteit van het Kenniscentrum echter niet weg.

Vaak zijn het relatief simpele oplossingen om veel meer mensen te laten genieten van natuur en landschap. Niet iedere terreinbeheerder is zich daarvan bewust en wij willen hen daar graag over informeren.

Wij handhaven daarom onze oproep aan een ieder die een bijdrage kan en wil leveren aan het adviseren over het verbeteren van de toegankelijkheid en van de bruikbaarheid van bos en landschap voor mensen met een beperking: denk en doe met ons mee!

Kees Kuijken, voorzitter

2. Het Kenniscentrum Groen & Handicap

Groen & Handicap stelt zich al ruim 30 jaar ten doel kennis te verzamelen en ervaringen te delen zodat natuur-, bos- en recreatiegebieden goed bereikbaar en toegankelijk worden voor mensen met een beperking maar ook dat de voorzieningen daarin, zoals bankjes, picknicktafels e.d. goed voor hen bruikbaar zijn.

Het devies van het Kenniscentrum Groen & Handicap is dan ook:
“Zelfstandig en drempelvrij genieten van de natuur voor iedereen”.

Eigenschappen van het Kenniscentrum Groen & Handicap zijn:

- onafhankelijkheid
- kwaliteit,
- betrouwbaarheid,
- samenwerken
- denken en handelen

Onze kennis neemt elk jaar toe door het bezoeken van natuur- en recreatiegebieden, en het leggen van contacten met veel ervaringsdeskundigen en organisaties, die zich met het beheer en inrichting van natuur- en recreatiegebieden bezig houden. Die kennis en ervaring willen we graag met iedereen delen.

Onze hoofdtaken zijn:

- het bevorderen en verbeteren van de bereikbaarheid, de toegankelijkheid en de bruikbaarheid van voorzieningen (btb) in alle natuur- en recreatiegebieden in Nederland voor mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking.
- het onderhouden van een digitaal handboek “Samen op Pad” waarin alle technische gegevens staan over de bereikbaarheid, de toegankelijkheid en de bruikbaarheid van voorzieningen, specifiek voor mensen met een beperking. Dit handboek is speciaal bedoeld voor de beheerders van natuur- en recreatiegebieden en voor beheerders van bezoekerscentra.
- het geven van informatie over de btb van natuur- en recreatiegebieden op de website www.natuurzonderdrempels.nl maar ook in nieuwsbrieven en brochures.
- Het geven van goede voorbeelden op het gebied van de BTB voor mensen met een beperking op de website www.goedevoorbeelden.nu.

3. Het bestuur

3.1 Samenstelling

Het bestuur ziet er als volgt uit:

Naam:

Kees Kuijken

- voormalig senior-beleidsmedewerker
openluchtrecreatie ministerie van LNV

Cees van Helteren

- voormalig directeur van het Natuur- en
Recreatieschap Nationaal Park de Biesbosch
- stadsgids Geertruidenberg

Ton Kwakkel

- voormalig directeur basisschool
- voormalig wethouder IJsselstein
- voorzitter brede sociale adviesraad IJsselstein
- voorzitter St.Leergeld IJsselstein

Functie en aandachtsgebieden:

voorzitter

leiding geven aan het bestuur
externe betrekkingen

secretaris/penningmeester

bestuur en administratie
financiën
externe projecten
visitatiecommissie natuur- en recreatiegebieden

Vicevoorzitter

onderhoud handboek "Samen op Pad"
(eind-)redacteur Nieuwsbrief
coördinator projecten
visitatie natuur- en recreatiegebieden

Externe adviseurs:

Ing. Job Haug

***bouwkundig adviseur
toegankelijkheid***

Harry Dietz

***webmaster en adviseur
communicatie***

Gerard Mostert

algemeen adviseur

3.2 Het bestuur aan het werk in 2019.

Ondanks verwoede pogingen, blijkt het heel moeilijk om nieuwe en ook jongere enthousiaste bestuurders bij ons werk te betrekken.

- **Staatsbosbeheer**

Met de Hoofddirecteur van het Staatsbosbeheer en met de accountmanager recreatie werd op 11 februari overleg gevoerd over diverse aspecten van ons werkterrein en werden afspraken uit onze jarenlange samenwerking bevestigd en nieuwe gemaakt. Helaas leidde het vervolggesprek met de (nieuwe) accountmanager recreatie en medewerker op donderdag 5 december in Tilburg vanwege financiële beperkingen bij Staatsbosbeheer nog niet tot nieuwe concrete afspraken over visitaties.

- **Nederlandse Kastelenstichting**

Ook de directeur van de Nederlandse Kastelenstichting wil dat mensen met een beperking kunnen genieten van kastelen, buitenplaatsen en landgoederen. Op maandag 11 februari vond een kennismakingsgesprek plaats. Er werd de intentie uitgesproken om intensief met elkaar te gaan samenwerken om ook dit erfgoed toegankelijk te maken voor mensen met een beperking. Helaas heeft dit initiatief van Groen & Handicap geen vervolg gekregen.

Communicatiemedewerker Chrissy Flohr van de Nederlandse Kastelenstichting wordt geflankeerd door voorzitter Kees Kuijken en secretaris Cees van Helteren van Kenniscentrum Groen & Handicap.

- **Openingen**

1. Rolstoelvriendelijke route en natuurspeelplaats Heumensoord

Op woensdag 29 mei openen Natuurmonumenten en Groen & Handicap de rolstoelvriendelijke wandelrouteroute en de natuurspeelplaats in het natuurgebied Heumensoord bij Nijmegen. Eerder heeft G&H, in het kader van het project "Natuur voor iedereen" (Natuurmonumenten/Nationale Postcode Loterij), advies uitgebracht over de toegankelijkheid van Heumensoord voor mensen met een lichamelijke beperking.

- Opening rolstoelpad Heumensoord door de wethouder van Nijmegen en de secretaris van Groen & Handicap

2. Rolstoelpad Leersumse Veld.

Staatsbosbeheer nodigde ons uit om de officiële opening op vrijdag 7 juni in het Leersumse Veld van het rolstoelpad “Natuur zonder drempels” door de burgemeester van Zeist bij te wonen.

Een prima gelegenheid om nader met hem en met andere aanwezigen zoals de voorzitter/directeur bestuurder van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug van gedachten te wisselen. En (hernieuwd) kennis te maken met de “initiator” van het pad, waar een opvallende geschiedenis aan vooraf gaat:

Een echtpaar-niet gehandicapt- bezoekt regelmatig het Leersumse Veld. Maar door een beperking in loopvermogen lijkt daaraan een einde te moeten komen. Aan Staatsbosbeheer wordt gevraagd een voor rolstoelers bruikbaar pad aan te leggen én te onderhouden. Echter er zijn bij Staatsbosbeheer geen financiële middelen beschikbaar. Na een tijd van overleg en “druk” om in het Nationaal Park De Utrechtse Heuvelrug toch tenminste enkele paden door rolstoelers te kunnen gebruiken, wordt door Staatsbosbeheer via het Buitenfonds in oktober 2018 gestart met een crowdfundingactie voor dit pad in het Leersumse Veld. Het benodigde bedrag is binnengehaald dankzij vele gulle en betrokken donateurs. Nu het pad is gerealiseerd kunnen mensen met een rolstoel, rollator en scootmobiel net als ieder ander genieten van dit mooie, afwisselende natuurgebied.

- **Schouwdag Callantsoog, Zwanenwater**

De jaarlijkse schouwdag van het bestuur met adviseurs vond plaats op 3 juli in Callantsoog, waar we een bezoek brachten aan het Zwanenwater, een duingebied beheerd door Natuurmonumenten.

De schouwdag is de jaarlijks terugkerende dag waarop het bestuur en adviseurs een hele dag met partner en eventueel gast(en) op pad gaan om een of meer recreatie- en of natuurgebieden zelf te beleven.

Wij vragen dan altijd een beheerder of een ter plaatse goed bekende vrijwilliger ons daarbij te begeleiden. Het ochtendprogramma wordt meestal gevolgd door een gezamenlijke lunch, waarbij niet alleen de locatie wordt “getest” op bereikbaarheid, toegankelijkheid en bruikbaarheid voor mensen met een beperking, maar ook op de bejegening door het personeel.

Eerder, op 8 juni 2017, brachten wij in het kader van het NM-project “Natuur voor iedereen” samen met het plaatselijke gehandicaptenplatform een advies uit over dit gebied met betrekking tot de bereikbaarheid en toegankelijkheid.

Tot onze teleurstelling bleken de adviezen over parkeerplaatsen, over de hellingen, de ondergrond van de route, over de zitbankjes, de klaphekken met doorgangen, de vogelkijkhut grotendeels niet opgevolgd.

Dit betekent dat de wandelroute voor rolstoelers niet goed bruikbaar is voor mensen met een beperking.

Natuurmonumenten is geadviseerd dat deze route voorlopig niet aangeduid kan worden zoals het project “Natuur toegankelijk voor iedereen” beoogt.

4 Projecten en andere activiteiten

4.1 Visitaties van natuur- en recreatiegebieden

In het kader van het project van Natuurmonumenten “Natuur voor iedereen” werkt Groen & Handicap nauw samen met Natuurmonumenten en de Stichting het Gehandicapte Kind. De Nationale Postcodeloterij heeft in 2016 een bedrag van 1,9 miljoen aan Natuurmonumenten beschikbaar gesteld om een 40-tal gebieden beter toegankelijk te maken voor mensen met een beperking. In totaal zijn in dit kader vanaf 2016 door het Kenniscentrum Groen & Handicap 50 visitaties verricht.

In 2019 zijn onder meer visitaties verricht voor:

- de Sint Pietersberg in Maastricht
- [de Mookerheide en het natuurgebied Heumensoord bij Nijmegen](#) -
- de [Scootmobielroute in De Vlietlanden, Midden-Delfland](#)
- [het landgoed Hackfort bij Vorden](#)

Voor de gemeente Nieuwkoop is medio 2019 het poldergebied Ruygeborg II gevisiteerd voor toegankelijkheid en het gebruik van voorzieningen maar ook is in Loenen op de Veluwe een visitatie uitgebracht voor de uitbreiding van de Oorlogsgraven.

Eind van het jaar is van de gemeente Amsterdam opdracht gekregen om een 4-tal stadsparken te schouwen op toegankelijkheid e.d., namelijk het Rembrandtpark, het Noorderpark, het Sloterpark en het Maarten Luther Kingpark.

Via onze website www.natuurzonderdempels.nl zijn de samenvattingen van alle door Groen & Handicap in 2019 gedane visitaties in te zien.

4.2 Samenwerking Natuurmonumenten.

De puike samenwerking met Natuurmonumenten voor het project “Natuur voor iedereen” kon in oktober in Oisterwijk worden afgesloten met een symposium “onbeperkt genieten”.

Groen & Handicap nam deel met voorzitter Kees Kuijken, secretaris Cees van Helteren en adviseur Job Haug. Zij spraken onder meer met Rick Brink (de Minister van Gehandicaptenzaken), Marc van den Tweel (directeur van Natuurmonumenten), Marc Mandemakers (de projectcoördinator van Natuurmonumenten) en vele anderen.

Van Marc van den Tweel, directeur Natuurmonumenten, hoorden wij dat een bezoek aan de natuur mensen gelukkiger én gezonder maakt. Iedereen moet de kans hebben om van de natuur te genieten. Oók de vier miljoen Nederlanders voor wie het, door een beperking, niet vanzelfsprekend is om de natuur in te gaan. Natuurmonumenten wil nog meer gaan doen voor mensen met een lichamelijke beperking.

Natuurmonumenten en Groen&Handicap hopen dat andere natuurorganisaties maar ook gemeenten, provincies en zorginstellingen natuur- en recreatiegebieden (verder) ontsluiten voor mensen met een beperking opdat ook zij met volle teugen van de natuur kunnen genieten.

4.3 Toegankelijke natuur in de spotlights

Nu veel toegankelijke routes en speelnatuurplekken gerealiseerd zijn, is het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen weten waar toegankelijke natuur te vinden is. Daarom start Natuurmonumenten in 2020 met de campagne 'Onbeperkt Genieten'. Meer informatie hierover en een overzicht van alle activiteiten, routes en speelnatuurplekken is te vinden op www.natuurmonumenten.nl/onbeperktgenieten.

In [dit artikel](#) staan allerlei foto's en filmpjes.

- ***Hekwerken***

In het kader van het NM-project "Natuur voor iedereen" heeft Groen & Handicap ook de opdracht gekregen om een hekwerk te ontwikkelen dat de ontsluiting van natuurgebieden voor mensen in een rolstoel of een scootmobiel moet vergemakkelijken. Nu is het bij de meeste hekwerken voor deze doelgroep vrijwel onmogelijk om een hek op een normale manier te openen. Zelfstandig is het meestal helemaal niet mogelijk en met hulp van begeleiders is het ook lastig.

Een studieopdracht aan studenten van de Leidse instrumentmakers School (LIS) in samenwerking met Natuurmonumenten om ons te helpen aan een afdoende oplossing heeft nog niet tot bevredigende resultaten geleid.

Hopelijk wordt in 2020 in samenwerking met goed geoutilleerde bedrijven wel een doorbraak op dit punt verkregen.

5. Handboek 'Samen op pad'

'Samen op pad' bevat een schat aan informatie over het aanbrengen van voorzieningen die de bereikbaarheid, toegankelijkheid, bruikbaarheid en informatievoorziening van natuurgebieden verbeteren en is regelmatig bijgewerkt.

U kunt het handboek 'Samen op Pad' gratis downloaden op de website www.natuurzonderdrempels.nl.(pdf-bestand).

6. Nieuwsbrief

De regelmatig verschenen Nieuwsbrief is een belangrijk communicatiemiddel met belangstellenden zoals terreinbeheerders en -bezoekers. De brief geeft aanleiding met ons contact op te nemen (info@natuurzonderdrempels.nl) en vragen te stellen of suggesties door te geven, wat wij zeer op prijs stellen. Er zijn eind 2019 ruim 750 abonnees.

7.Partners

Samenwerken staat hoog in ons vaandel. Daarom proberen wij ook om op meer duurzame wijze samen met andere organisaties onze doelen te bereiken.

Kenniscentrum Groen & Handicap is partner van:

- Entente Florale
- Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP)

8.Groen & Handicap in de pers

De Van Tienhoven-wandelroute helemaal klaar

Vanuit het NM-project "Natuur voor iedereen" kon met gelden vanuit de National Postcode Loterij de Van Tienhoven wandelroute op de Kampina bij Boxtel volledig worden gerestaureerd. De paden zijn onderhanden genomen met een lemen toplaag, waardoor deze route nu volledig geschikt is voor mensen in een rolstoel. De paden zijn geëffend en er zijn bij enkele vennen mooie uitzicht- en rustpunten aangebracht.

'Koffietijd' besteedde aandacht aan "Natuur voor iedereen"

Het programma 'Koffietijd' besteedde in april aandacht aan het project 'Natuur voor iedereen'. Zij lieten een filmpje zien waarin Els van der Made de Van Tienhovenroute bewandelt in haar rolstoel en haar ervaringen vertelt.

Het filmpje is hier te zien: https://www.koffietijd.nl/natuur_is_van_en_voor_iedereen

In het juninummer van blad Contact van Spierziekten Nederland verscheen een artikel "Er op Uit" en wandelroutes die goed begaanbaar voor mensen met een beperking zijn.

In het kader van de Week van de Toegankelijkheid deed Robin Mooij haar verhaal in het Algemeen Dagblad van 11 oktober jl. Zij trekt er regelmatig op uit in Alphen, maar komt nog vaak letterlijke en figuurlijke obstakels tegen. Zij ging ook in gesprek met voorzitter Kees Kuijken van Groen & Handicap over de toegankelijkheid van natuur- en recreatiegebieden. Lees haar verhaal hier: <https://www.natuurzonderdrempels.nl/images/documenten/2019-10-11%20AD%20Groene%20hart14102019.pdf>

9.Financiën.

Het Kenniscentrum Groen & Handicap is een ideële organisatie die in principe (nog) geen vaste inkomsten kan genereren voor zijn taak en doelstelling.

Met o.a. bijdragen/subsidies van natuurorganisaties en fondsen (HandicapNL, Johanna Kinderfonds e.d.) heeft Groen & Handicap de benodigde geldmiddelen gevonden voor de vele werkzaamheden die zij verricht.

Het boekjaar 2019 is met een goed resultaat afgesloten.